

Tiedotukset ja tapahtumat

Tiedostammeko eHyvinvoinnin hyödyt ja riskit?

Anja Henner TtT, yliopettaja
Päivi Karkkola oikeustieteiden yo
Ilkka Winblad, dosentti, lääkintöneuvos

Suomen Telelääketieteen ja eHealth seura (STeHS) ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojenkäsittely-yhdistys ry (STTY) yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa järjestivät 11.11.2010 seminaarin teemalla ”Tiedostammeko eHyvinvointiin liittyvät hyödyt ja riskit?” Seuraavassa joitakin keskeisiä poimintoja seminaarista.

Kehittyvän sähköisen tiedonhallinnan rinnalla myös tiedon käsittelyn ohjeistusta on tarkennettava. Tämä tulee entistäkin ajankohtaisemmaksi nyt, kun siirtyminen eReseptin ja eArkiston käyttöön on alkanut. Samaan aikaan Tikesos-hankkeessa tehdään sosiaalihuollon tarpeisiin uusia määrittämiä ja selvityksiä (www.tikesos.fi). Internet Health Coalition -järjestö on hyväksynyt terveydenhuollon sähköisiä palveluja koskevat eettiset säännöt (eHealth Code of Ethics, <http://www.ihealthcoalition.org>).

Potilas- ja asiakastieto on sosiaali- ja terveydenhuollossa arkaluontoista. Tiedon saavutettavuuden, käytön ja jakelun mahdollisuuksien laajetessa teknologian kehityksen myötä tietoturva-asiat tulee ottaa huomioon entistäkin tarkemmin. Kansalaisen tulee luottaa hänen tietojensa asianmukaiseen käyttöön. Sen on aina perustuttava asiakassuhteeseen. Tietojen käsittelyyn kuuluvat käyttäjien luotettava tunnistaminen ja todentaminen, käytön seuranta lokitietojen avulla ja potilastiedon muuttumattomuuden varmistaminen. Kansalaisella on oikeus tarkistaa lokitiedot. Se on omiaan vahvistamaan asiakkaan luottamusta ja parantamaan samalla myös työntekijän oikeusturvaa.

Tietosuojavastaavan tehtävät

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007) tuli voimaan 1.7.2007. Asiakastietolaki ja laki sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007) edellyttävät, että jokainen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen antaja, apteekki sekä Kansaneläkelaitos ja Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto (Valvira) nimeävät tietosuojavastaavan seuranta- ja valvontatehtävää varten. Tietosuojavastaavan tehtävänä on toimia organisaation erityisasiantuntijana auttamassa yksikköään rekisterinpitäjänä saavuttamaan korkea tietosuojan taso, mihin liittyvät korostettu tiedon luottamuksellisuus, virheettömyys vaatimus sekä käsittelyn huolellisuus. Rekisterinpitäjän tulee laatia rekisteriseloste, pitää se nähtävillä sekä tiedotettava aktiivisesti sekä henkilötietojen käsittelystä ja rekisteröidyn oikeuksista. Rekisteriselosteesta tulee ilmetä henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, kuvaus rekisteröityjen ryhmästä tai ryhmistä ja näihin liittyvistä tiedoista tai tietoryhmistä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan ja siirretäänkö tietoja Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle sekä kuvaus rekisterin suojauksen periaatteista.

Ylitarkastaja Arto Partanen tietosuojavaltuutetun toimistosta esitteli tuoreetta selvitystä, mikä perustui terveydenhuollon yksityisille ja julkisille palvelujenantajille sekä apteekkeille (yhteensä n. 1.700) osoitettuun kyselyyn tietosuojasta. (Tutkimuksen tulokset ovat sivulla <http://www.tietosuoja.fi/51758.htm>). Tulosten mukaan, tietosuojan

noudattamisessa on runsaasti puutteita. Henkilöstön perehdytys on ollut usein riittämätöntä, josta syystä aina ei ole edes tiedetty toimitun väärin. Keskusteluissa tuli esiin hyvin yleinen toisen käyttäjätunnuksilla työskentely.

Eettisiä näkökohtia

STTY:n tietosuojavastaavien alajaoksen puheenjohtaja Kirsi-Marja Remes tarkasteli tietohallinnon eettisiä velvollisuuksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon asiantuntijoille ollaan laatimassa omia eettisiä menettelyohjeita International Medical Informatics Associationin julkaiseman ”A Code of Ethics for Health Informatics Professionals” pohjalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallintoon on tulossa uusi asiantuntija (health informatics professional, ”HIP-henkilö”). Hoitaja tai lääkäri on ”HIP-henkilö” silloin, kun hän on rakentamassa potilastietojärjestelmän tiedonkulkua.

Syöpäjärjestöjen viestintäpäällikkö Satu Lipponen esitteli syöpäjärjestöissä toteutettua tiedonhakukäyttämisen tutkimusta. Potilaita kiinnostaa eniten uudet hoitomuodot, hoitojen sivuvaikutukset, oireet, taudin ennuste ja syövän synnyn syyt. Vertaistuki koetaan tärkeiksi ja sen vuoksi syöpäpotilaat usein hakeutuvat www.cancer.fi sivustolle. Mielenkiintoinen havainto tutkimuksessa oli, että muilta sivustolta usein ohjattiin juuri ed. mainituille sivuille, koska niitä pidetään luotettavina. Lipponen piti tärkeänä sitä, että terveydenhuollon henkilöstö osaa ohjata potilaan oikeille sivustoille luotettavan tiedon saamiseksi. Myös ns. sosiaalisen median käyttöä voisi pohtia tiedon tarpeen tyydyttämiskanavana.

Miten Virossa?

Viron eTervise-organisaation toimitusjohtaja Madis Tiik esitteli sikäläisiä tiedonhallinnan ratkaisuja. Oleellisin ero Suomeen verrattuna on, että kaikki palvelut ovat saavutettavissa vain yhdellä kansalaisen toimikortilla. Potilas voi verkossa itse määrittellä sen, kuka saa katsoa hänen tietojaan. Hän voivat myös sulkea tiedoston, mutta samalla vastuu siirtyy hänelle itselleen. Tiedot kertyvät kuitenkin koko ajan arkistoon ja hän voi itse myös avata sen uudelleen. Lokitietoja seurataan sekä automaattisesti että manuaalisesti, sekä jatkuvasti että pistokokein. Kaiken perustana on oltava hoitosuhde potilaan ja tietoja katselleen henkilön välillä. Suomen kansallista arkistoa toiminnallisesti vastaavan järjestelmän käyttö on Virossa paljon pidemmällä kuin meillä. Röntgenkuvista viitetiedot ja lausunnot ovat tässä arkistossa, mutta itse röntgenkuvat ovat eri arkistossa.

Näkökulma terveydenhuollon sähköiseen kansalliseen arkistoon (KanTa)

Kehittämispäällikkö Anne Kallio (STM) painotti esityksessään, että KanTa ei korjaa potilastietojärjestelmien käytettävyyso ongelmia eikä terveydenhuollon toiminnanohjausta, mutta pitemmällä aikavälillä sen avulla saavutetaan säästöjä. Jatkossa potilas voisi itse hallinnoida suostumustaan ja kieltoja (mm. hoitotahto ja elinluovutuskielto) suostumuksen- ja tiedonhallintapalvelun kautta. STM:n laskelmien mukaan vuonna 2017 kumulatiiviset hyödyt ylittävät kumulatiiviset kustannukset. Paikalliset käyttöönottokustannukset vaihtelevat suuresti, mutta laskelmissa keskiarvo 24,56€ / asukas.

Sähköisiä omahoitopalveluita arvioitu Oulussa

Dosentti Ilkka Winblad esitteli THL:n ja FinnTelemedicummin tekemää Oulun omahoidon käytön ja vaikuttavuuden tutkimusta (Hyppönen H, Winblad I, Reinikainen K, Angeria M, Hirvasniemi R. Kansalaisen sähköisen asioinnin

vaikutukset terveysaseman toimintaan. THL, raportti 25/2010. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/4c2081d1-79b0-4c05-ab86-6241613b96c3>). Terveyskeskuksen asiakkaita 80 % oli ennen omahoitopalvelun alkamista ilmoittanut olevansa halukas palvelun käyttöön. Palvelun tultua tarjolle sen käyttö yleistyi hitaasti. Terveyspalvelujen käytön seurattiin vuosi taannehtivasti, käyttöönotto vuoden ajan ja vielä vajaa vuosi sen jälkeen. Vähäiseksi jääneen käyttäjämäärän takia palvelun vaikuttavuuden arviointi on vaikeaa. Tietojärjestelmän puutteiden takia tutkimuksessa ei pystytty esimerkiksi erottamaan eri ammattiryhmien käyttämää työpanosta käynnin yhteydessä eikä myöskään aikaleiman avulla kontaktien keston mittaamista. Tämän vuoksi olisikin tutkimusjohtaja Juha Mykkäsen mukaan tärkeää kehittää hankkeita ohjaavaa arkkitehtuuria, jotta voidaan selkeästi nähdä, mitkä kehittämistoiminnan ominaisuudet ja järjestelmäarkkitehtuurin piirteet edesauttavat kehittämisen onnistumista ja asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

WoHIT – World of Health IT 2011 Budapestissa

Huom! Aihe- ja puhujaehdotukset tervetulleita.

Suomen WoHIT 2011 tapahtumaan on toteutumassa jälleen Suomi Plaza yhteisesiintyminen. Suomi Plaza toimintaan ovat organisoimassa ydinjoukkona Hyvinvointi OSKE, Entre Marketing Oy ja eWell Oy. Toimintaa tukeva yrityksistä ja yhteisöistä koostuva suunnitteluryhmä kokoontui 13.12.2010, kokouksen tuloksena syntyi päätös toteuttaa WoHIT 2011 suomalaisten yhteisesiintyminen ja laajentaa toimintaa myös Göteborgin Vitalis 2011 tapahtumaan sekä mahdolliseen HIMSS 2012 yhteisesiintymiseen.

WoHIT 2011 tapahtuma on osa Budapestissa tapahtuvaa Euroopan eHealth viikkoa 10.-12.5.2011. Toteutus on osin yhtäaikaista EU:n terveysministereiden kokouksen kanssa ja sisältää kongressin sekä näyttelytapahtuman. WoHIT teemoina ovat mm Health 2.0, mHealth, Leaders in Health IT ja eHealth korttiratkaisut.

Suomi Plaza toimintaan on suunniteltu omia seminaareja ja yhteistä Suomi iltaa. Seminaarien teemat ovat hahmottumassa, ehdotukset mielenkiintoisista aiheista ja puhujista ovat tervetulleita.

WoHIT tapahtuman sivusto: www.worldofhealthit.org.

WoHIT tapahtuman Suomi Plaza toiminnoista lisätietoja ja osallistumisinfoa kertoo mielellään Kalevi Virta, [kalevi.virta\(at\)ewell.fi](mailto:kalevi.virta@ewell.fi), puh. 044 5515602.